

БУЛІНГ

ВАЛЕНТИНА САВЧЕНКО

ПРОФІЛАКТИКА БУЛІНГУ В ЗАКЛАДІ ОСВІТИ

БУЛІНГ – ЦЕ БУДЬ-ЯКЕ НАСИЛЬСТВО, ЯКЕ ШКОДИТЬ ПСИХІЧНОМУ АБО ФІЗИЧНОМУ ЗДОРОВ'Ю ЛЮДИНИ

За даними ЮНІСЕФ, в Україні 67% підлітків у віці від 11 до 17 років стикалися з цією проблемою.

У 1978 році майбутній професор психології Дан Ольвеус, увів поняття «булінг» до наукового обігу. Проводячи дослідження агресивності дітей він помітив, що саме індивідуальні особливості дитини впливають на те, яку роль йому буде відведене у шкільному колективі, хто стане «хлопчиком для биття», а хто «шкільним хуліганом».

ДАН ОЛЬВЕУС ПОМІТИВ ОСНОВНІ СКЛАДОВІ ЯВИЩА БУЛІНГУ:

Систематичність/
повторюваність дій

Агресивність

Дисбаланс сил

КРАЙНІМИ ПРОЯВАМИ БУЛІНГУ Є ФОРМУВАННЯ ЛЮДИНОНЕНАВИСНИЦЬКИХ МОТИВІВ.

«Булінг є фактично зменшеною копією терористичного акту. З одного боку, переслідувач пресує жертву; з іншого – він дає сигнал усім свідкам, усьому класу про те, що він тут головний»

Богдан Петренко – директор
Українського інституту дослідження екстремізму

ЩО ВІДРІЗНЯЄ БУЛІНГ ВІД ЗВИЧАЙНОЇ СВАРКИ ЧИ КОНФЛІКТУ

БУЛІНГ

- Булінг — це систематичні, повторювані напади на одну й ту саму дитину, приниження її психологічно чи фізично
- У булінгу це завжди три сторони учасників: агресор, жертва та спостерігач
- Може виникати неочікувано, коли дитина опиняється в ситуації переслідування або сама приєднується до агресора
- Супроводжується реальним фізичним чи психологічним насиллям
- Якщо відбувся одного разу, може повторюватися знову й знову
- Дитині важко протистояти булінгу самотужки
- У кривдника немає розкаяння, його дії усвідомлені

СВАРКА ЧИ КОНФЛІКТ

- Конфлікт — це зіткнення інтересів, суперечка
- Конфлікт має дві сторони
- Виникає при конфлікті інтересів чи порушенні кордонів
- Конфлікт закінчується примиренням
- Сварка – це конфлікт відносно рівних учасників
- Коли конфлікт вичерпано, сторони конфлікту можуть навіть товаришувати

ПРИЧИНИ БУЛІНГУ (ЦЬКУВАННЯ)

+ Особиста неприхильність

+ Чинники середовища

+ Психологічні проблеми

+ Сімейні причини

+ Соціальні причини

ДАЛІ

ОСОБИСТА НЕПРИХИЛЬНІСТЬ

БУДЬ-ЯКА «ІНАКШІСТЬ»

зовнішність людини, стан її здоров'я, віра, національність, індивідуальні особистості фізичного, психічного, інтелектуального розвитку.

РОЗЛАДИ АБО ПОРУШЕННЯ В РОЗВИТКУ

учні з розладами поведінки, біполярним розладом, посттравматичним стресовим розладом, синдромом гіперактивності тощо.

САМОСТВЕРЖЕННЯ

часто учні можуть цькувати через те, що бажають самоствердитись і завоювати авторитет в очах однокласників, аби їх боялися та поважали.

ЗАЗДРІСТЬ

бувають і через заздрість успішнішим одноліткам, і через крутіші речі, одяг, гаджети тощо.

СІМЕЙНІ ПРИЧИНИ

ХОЛОДНІ ВІДНОСИНИ

у родині не налагоджені близькі стосунки, дитині не приділяють уваги, вона не може поділитися своїми проблемами

ГІПЕРОПІКА ДИТИНИ

позбавляє її можливості самостійно налагоджувати спілкування, розв'язувати проблеми

НАСИЛЬСТВО У РОДИНІ

спонукає дитину копіювати поведінку дорослих і може сама стати кривдником або жертвою

ЧИННИКИ СЕРЕДОВИЩА

ІГНОРУВАННЯ ПРОБЛЕМ

невизнання випадків булінгу провокує в дітей сприйняття, що булінг це норма; Безкарність породжує беззаконня

ВІДОКРЕМЛЕННЯ КОГОСЬ ІЗ УЧНІВ ВЧИТЕЛЕМ

як позитивно, так і негативно, викликає між дітьми суперництво, що зазвичай переростає в булінг цього учня

АВТОРИТАРНИЙ СТИЛЬ НАВЧАННЯ

провокує низьку самооцінку, агресивність, психологічний самозахист школярів

КОЛИКТИВНА ВІДПОВІДВАЛЬНІСТЬ

коли замість одного карають весь клас, то це підсилює агресивну поведінку дітей

ВІДСУТНІСТЬ КОНТРОЛЮ ПЕДАГОГОГІЧНИМ КОЛЕКТИВОМ

під час перерв, у їдальні, роздягальні тощо

СЕКСУАЛЬНІ СТОСУНКИ

серед учнів/учениць стають підставою для цькування

СОЦІАЛЬНІ ПРИЧИНИ

НЕТОЛЕРАНТНІСТЬ СУСПІЛЬСТВА

суспільні стереотипи, неконтрольований інформаційний простір (інтернет, ЗМІ, ігри, фільми тощо), що впливають на свідомість та хитку психіку неповнолітніх

ДИСКРИМІНАЦІЯ

учні та вчителі можуть допускати дискримінацію через сексуальну орієнтацію

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА НЕРІВНІСТЬ

розповсюджена причина цькування (діти зі забезпечених сімей ставляться зневажливо до дітей із малозабезпечених і навпаки, якщо їх більше в колективі)

СОЦІАЛЬНА НЕЗАХИЩЕНІСТЬ

Діти з родин етнічних меншин, мігранти, ВПО піддаються цькуванню

СУЧАСНІ МЕДІА

Жорстокість та насильство нерідко демонструють через сучасні медіа, і діти мають доступ до перегляду таких сцен. Вони імітують побачене в реальному житті, проявляють агресію до інших осіб, тварин, навколишнього середовища

ПСИХОЛОГІЧНІ ПРИЧИНИ БУЛІНГУ

ДЛЯ САМОІДЕНТИФІКАЦІЇ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ Є ПОТРЕБА БУТИ У ЗГРАЇ,
ВІДЧУВАТИ НАЛЕЖНІСТЬ ДО ЯКОЇСЬ ГРУПИ – ПРОТИСТАВЛЯТИ СЕБЕ ІНШИМ

Переважній більшості потрібне почуття групової згуртованості. Коли у колективі підлітків є дорослий, який створює позитивні підстави для згуртованості – спільна мета, спільні інтереси, бере на себе відповідальність і роль « вожака зграї» – діти об'єднуються навколо цієї мети, отримують позитивний життєвий досвід й у цькуванні немає потреби

ВИДИ БУЛІНГУ

ВЕРБАЛЬНИЙ

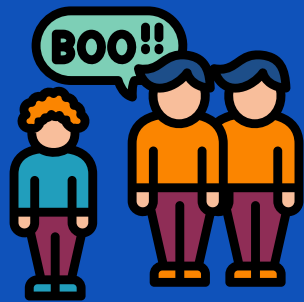
Це образливі коментарі про зовнішній вигляд, релігію, етнічну приналежність, інвалідність, особливості стилю одягу і т. п.

ФІЗИЧНИЙ

Фізичне залякування, агресивна поведінка, удари, стусани, підніжки, блокування, поштовхи, дотики небажаним і неналежним чином

СОЦІАЛЬНИЙ

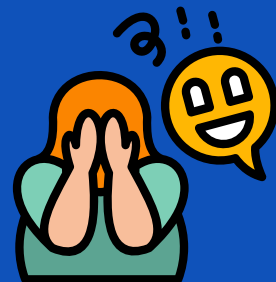
Коли когось навмисно не допускають до участі в роботі групи, іграх, заняття спортом чи участі у громадській діяльності

КІБЕРБУЛІНГ

Залякування, звинувачення з використанням образливих слів, брехня та неправдиві чутки, гендерні, расистські повідомлення та інше у кіберпросторі

СЕКСУАЛЬНИЙ

Образи, принизливі погляди, жести, образливі рухи тіла сексуального характеру, зйомки у переодягальнях, поширення образливих чуток, сексуальні погрози, брутальні жарти тощо

ЕКОНОМІЧНИЙ

Крадіжки, пошкодження одягу та будь-яких інших речей жертви, вимагання грошей, відбирання їжі

А ЖЕРТВА (мішень) – учень, над яким знуцаються

Б БУЛЕР – учень починає і лідирує в цькуванні.

В Послідовники – поплічники – позитивно ставляться до знуцань і беруть активну участь в них, але не є ініціаторами.

Г Спостерігачі-прихильники – активно підтримують знуцання, наприклад сміхом, але не включаються у цькування.

Д Спостерігачі-пасивні прихильники. – їм подобається знуцатися, але вони не показують явних знаків підтримки.

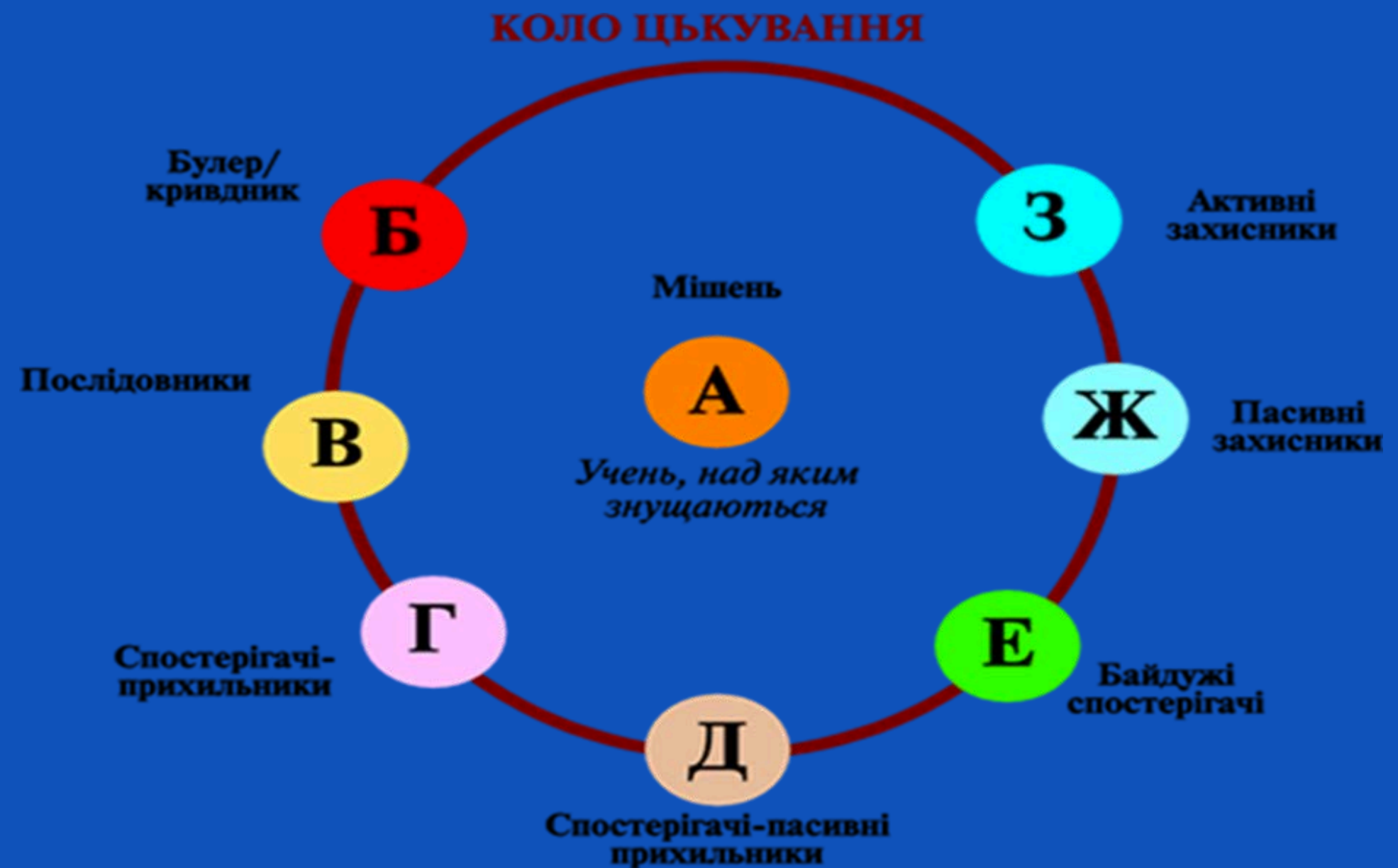
Е Байдужі спостерігачі – не залучаються до знуцання та не займають певну позицію. «Це не моя справа».

Ж Пасивні захисники не люблять знуцання і вважають, що повинні допомогти, але нічого не роблять.

З Активні захисники не люблять знуцання, допомагають або намагаються допомогти жертві булінгу.

КОЛО БУЛІНГУ

Розірвати коло може тільки дорослий

ДЛЯ ЖЕРТВИ

- У дорослому житті така людина схильна і до депресій, і до суїциду.
- Світова статистика стверджує, що дорослі, які перенесли знущання в дитинстві, в більшості своїй залишаються самотніми на все життя, їм важче підніматися кар'єрними сходами. Тому вони частіше за інших вибирають надомну або відокремлену роботу. Більше спілкуються в соціальних мережах, ніж в реальному світі.
- Результатом булінгу дуже часто бувають фізичне нездужання. Відомі випадки, коли у хлопчиків можуть початися серйозні проблеми з серцем. Дівчатка можуть стати схильними до анорексії або булімії. Можливі розлади сну і переростання травми в психосоматику.

ДЛЯ АГРЕСОРА (БУЛЕРА)

- Через примітивні асоціальні способи поведінки в дорослому житті булери опиняються на низькокваліфікованій роботі, мають кримінальне минуле, і з заздрістю дивляться на своїх колишніх жертв – заучок і ботаників, які закінчили університети та отримали хорошу роботу.
- Іноді їм вдається поєднувати булінг з високим соціальним статусом, такі люди стають диктаторами в сім'ї. Вони можуть досягати високих результатів в кар'єрі, але через їх методи спілкування їх недолюблюють і бояться.
- Вони не вмють вибудувувати теплі відносини з дітьми, з коханими, часто просто копіюють поведінку своїх батьків.
- Спогади про минулі «подвиги» викликають у них почуття пекучого сорому. Іноді вони намагаються свою провину «втопити в алкоголі».

ДЛЯ СПОРІГАЧА

- У дорослому житті спостерігачі булінгу усвідомлюють неприпустимість своєї поведінки. Спогади про минулу боягузтво викликають у них почуття пекучого сорому.
- Почуття сорому і провини у дорослому житті можуть підіймати у таких людях почуття зайвої тривожності відносно своїх дітей, через страх, що б вони не стали жертвою булінгу.
- Як що у дорослому житті людині не вдається побороти свій страх, то увзаємовідносинах такі люди можуть бути «душнілами», і залицяльниками перед начальством.
- А як що спостерігачу вдається дістатися високої посади, він може проявити якості агресора, із принципу: «я начальник – ти дурінь»

НАСЛІДКИ БУЛІНГУ

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОТИДІЇ ТА ПОПЕРЕДЖЕННЯ БУЛІНГУ

КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД ДЛЯ ПРОТИДІЇ БУЛІНГУ ВКЛЮЧАЄ В СЕБЕ

УПРАВЛІНСЬКИЙ

організовує та реалізує керівництво
закладу освіти

- здійснення аналізу ситуації у закладі освіти (фізичного та психоемоційного середовища), зокрема шляхом опитування учнів/учениць та працівників/працівниць щодо відчуття себе в безпеці під час роботи та навчання;
- вироблення офіційної позиції закладу освіти щодо булінгу (цькування) та інформування про неї всіх учасників освітнього процесу;
- розроблення правил поведінки для всіх – учнів, батьків, вчителів та інформування про них;
- визначення обов'язків та відповідальності учасників освітнього процесу щодо створення та дотримання безпечної поведінки в закладі освіти;
- розроблення посадових інструкцій працівників, учнів та батьків;
- тісна співпраця із управлінням ювенальної превенції Нацполіції

ПРОСВІТНИЦЬКИЙ

організується усіма учасниками
освітнього процесу

- це виховання толерантності;
- пояснення норм моралі;
- формування навичок конструктивної та ненасильницької поведінки;
- спілкування та взаємодії всіх учасників/учасниць освітнього процесу
- створення безпечного освітнього середовища, що включає психологічну та фізичну безпеку учасників освітнього процесу;
- визначення стану, причин і передумов поширення булінгу (цькування);
- підвищення рівня поінформованості учасників освітнього процесу про булінг (цькування);
- формування в учасників освітнього процесу нетерпимого ставлення до насильницьких моделей поведінки, усвідомлення булінгу (цькування) як порушення прав людини

УПРАВЛІНСЬКИЙ ПІДХІД

НАСАМПЕРЕД

необхідно перевірити та виявити місця, які потенційно можуть бути небезпечними та сприятливими для вчинення булінгу та організувати належні заходи безпеки. Наприклад, пост охорони, контрольно-пропускний режим, спостереження за місцями загального користування, технічними приміщеннями

РОЗРОБИТИ ТА ЗАПРОВАДИТИ

порядок (чітку послідовність) повідомлення про випадок булінгу чи підозру про його вчинення, послідовність розгляду таких заяв в закладі освіти та процедуру неупередженого розслідування обставин і випадків.

РОЗРОБИТИ ЧІТКИЙ ПЛАН ДІЙ

у випадку отримання Заяви про випадок булінгу:

- негайно повідомлення поліції і службі у справах дітей;
- негайно повідомлення батькам або законним представникам дитини.
- видання наказу, яким визначає склад комісії з розгляду випадків булінгу (цькування).

Для кожного конкретного випадку слід визначати новий склад такої комісії, аби забезпечити неупереджений розгляд випадку.

ПРОСВІТНИЦЬКИЙ ПІДХІД

ПРОВЕДЕННЯ ЗАХОДІВ, СПРЯМОВАНИХ НА ПРОФІЛАКТИКУ БУЛІНГУ

- можуть відбуватись у будь-якій формі: зустрічі, бесіди, консультації, лекції, круглі столи, тренінги, тематичні заходи, конкурси, спільні перегляди та обговорення тематичних відеосюжетів, літературних творів, матеріалів ЗМІ, особистого досвіду, запрошення гостей, у формі рольових ігор та інших організаційних формах;
- організації безпечного користування мережею Інтернет під час освітнього процесу;
- розвитку соціального та емоційного інтелекту учасників освітнього процесу;

ПРОФІЛАКТИКА БУЛІНГУ

ПРОВЕДЕННЯ ЗАХОДІВ ТА ВПРАВ

- Діагностична методика «Повітряні кульки»
- Проведення тесту «Справжній друг»
- Метод «Скринька довіри»
- Позакласні заходи: спортивні змагання, спільні поїздки, спілкування в неформальному середовищі тощо
- методика OLWEUS : «Діагностика булінгу у закладі освіти» та анкетування «Що ти знаєш про булінг?»
- притча «Два яблука», яка допоможе уникнути знущань у дитячому колективі
- вправа «Скріпка»
- для згуртування колективу та запобігання позиції Спостерігача гарно підходить Притча про Дружбу
- із дітьми можна проводити під час виховного часу гру «Мікрофон»
- кінотерапія – це метод терапії, що передбачає перегляд та обговорення кінофільму за допомогою психолога
- вправа Перепиши сценарій
- регулярно проводити заходи «Стоп-булінг»
- робота з батьками: Як зрозуміти, що дитина піддається булінгу?, Які дії дорослих можуть погіршити ситуацію

БУЛІНГ Є ПРАВОПОРУШЕННЯМ

- Булінг є адміністративним правопорушенням, згідно зі ст. 173–4 Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП) і тягне за собою відповідальність у вигляді штрафу або громадських робіт
- Якщо булінг скоюється особами, які досягли 16-річного віку, то може бути кваліфіковано за статтями 126 (побої і мордування) або 125 (умисне легке тілесне ушкодження) Кримінального кодексу України в залежності від наявності тілесних ушкоджень.
- Статтею 10 Закону України «Про охорону дитинства» встановлено, що кожній дитині гарантується право на свободу, особисту недоторканість та захист гідності.

ТЕЛЕФОНИ ДОВІРИ

- НАЦІОНАЛЬНА ДИТЯЧА «ГАРЯЧА ЛІНІЯ» ДЛЯ ДІТЕЙ І ПІДЛІТКІВ З ПИТАНЬ ЗАХИСТУ.
ЮРИДИЧНА, ПСИХОЛОГІЧНА ТА ІНФОРМАЦІЙНА ДОПОМОГА 116111
0800500225
- ГОРЯЧА ЛІНІЯ З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ ДОМАШНЬОГО НАСЛЬСТВА, ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ, ГЕНДЕРНОЗУМОВЕНОГО НАСИЛСТВА. 116123
0800500335
- ГОРЯЧА ЛІНІЯ ЩОДО РОЗШУКУ ДІТЕЙ «МАГНОЛІЯ» 116000
- УПОВНОВАЖЕННИЙ ВЕРХОВНОЇ РАДИ З ПИТАНЬ ЛЮДИНИ 0442557675
- ПОЛІЦІЯ 102

НУЛЬОВА ТОЛЕРАНТНІСТЬ ДО БУЛІНГА – ЗАПОРУКА ПЕРЕМОГИ

